

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput LIX. Pretium quo vendendum est & emendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

traditionem) adhuc sit dominus; secundum leges nihilominus venditori res vendita tunc non perit, quia §. cum autem Instit. de empt. & vendit. dicitur: *Cum emptio & venditio contracta sit . . . periculum rei vendita statim ad emptorem pertinet, tamen si adhuc ea res emptori tradita non sit.* Et L. 1. Cod. de pen. & commod. rei vend. post perfectam venditionem, omne commodum & incommodum quod rei vendita contingit, ad emptorem pertinet. A⁶³⁰ liae leges, cum variis limitationibus, ultra supradicta, videri possunt apud Castropalaum disp. 5. p. 14. 15. & 16. & Dianam p. II. tr. 7. reol. 32.

630 Dicendum 3°. venditionem conditionatam, non perficiante impletam conditionem; si tamen facta fuerit per verba de presenti, sub conditione de futuro, dicendo v. g. *vendo tibi hanc domum, si pax ante finem anni venerit*, obligatio retrahitur ad diem celebrati contractus, perinde ac si ab initio absque conditione celebratus fuisset. Lessius lib. 2. c. 21. dub. 1.

CAPUT LVIII.

Negotio.

640 **N**egotio proprie est, dum quispiam rem alienam sibi comparat, ut eam immutatam vendendo vel permutando lucrum acquirat. Unde qui sibi comparat grana, ut inde panes aut cerevisiam conficiat, ex hisque venditis lucratur, non est negotiator, proprie loquendo, uti nec ille qui sibi comparat boves macilentos, ut eos impinguitos vendat, & sic lucratur. Quia non vendit rem immutatam, sed in melius mutatam.

641 **N**egotio non est generatim illicita: cum neque ex essentia sua, neque ex parte finis, vel alterius circumstantiae, secum necessario trahat aliquid mali, tametsi, ut S. Thomas ait q. 77. a. 4. in corp. *juste vituperetur, quia quantum est de se deserui cupiditati lucrari, quo terminum nescit, sed in infinitum tendit.* Et ideo negotio secundum se considerata quaedam turpitudinem habet, in quantum non importat de sui ratione finem honestum, vel necessarium. Lucrum tamen, quod est negotiationis finis, est in sui ratione non importet aliquid honestum, vel necessarium, nihil tamen importat in sui ratione vitiosum, vel virtuti contrarium. Unde nihil prohibet lucrum ordinari ad aliquem finem necessarium, vel etiam honestum. Et sic negotio licita reddetur. Sicut cum aliquis lucrum moderatum, quod negotiando querit, ordinat ad domus suae sustentationem, vel ad subveniendum indigentibus, vel etiam cum aliquis negotiationi intendit propter publicam utilitatem, ne scilicet res necessaria ad vitam patria desint, & lucrum expetit, non quasi finem, sed quasi stipendium laboris.

642 **A**ddit S. Doctor in 4. dist. 16. q. 4. a. 2. quaestiu. 3. ad licitam negotiationem servandas esse conditiones sequentes. 1°. quod negotiatores tempore debito mercationes faciant,

non diebus festis, nec tempore quo carissimum inducere possint. 2°. quod modum debitum servent, utique sine fraude, & secundum licitum contractum. Tertia conditio est ut fiat sine debito, non utique propter suum lucrum; sed lucrum ipsum ulterius ordinando ad familiam vel pauperum necessitatem, & finaliter ad Deum ipsum; ad quem omnia necessario esse referenda, demonstratum est to. i.

Quia vero negotiatores ut plurimum ista cordi non habent, vel adeo tenuiter, ut finis ipsorum ultimus plerumque sit lucrum, & ideo frequentia sunt negotiatorum vitia, juxta illud Eccli. 26. *difficiliter exiit negotiator a negligentia, sive (ut textus graecus habet) a deceptione*, quia nimium seipsum & alios decipit. Quia etiam negotio nimis implicat animum secularibus curis, ac per consequens a spiritualibus retrahit (inquit S. Thomas citata q. 77. a. 4. ad 3.) Denique quia Apostolus dicit 2. Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus: propterea sacri Canones negotiationem Clericis interdicit, prout videre est apud Gratianum dist. 88. Ipsi etiam Tridentinum sess. 22. de reform. c. 1. (conformiter Apostolo proximè laudato) interdicit secularia negotia.* Quibus cum annuocentur tutela, curatela, & similes curae, quibus Clerici multis solent difficultatibus intrinsecis, a divinisque functionibus impediri; hinc est quod Concilium Africanum, à S. Cypriano laudatum, prohibet, *ne quis de Clericis, & Dei Ministris, tutorem vel curatorem testamento suo constituat.* Justinianus quoque Imperator L. 51. C. de Episcop. & Cleric. Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & Monachis omnibus immunitatem ab omni tutela & curatela concedit, *ut aliis omnibus de relictis, Dei omnipotentis ministerii deseruiant.*

CAPUT LIX.

Pretium quo vendendum est, & emendum.

644 **D**icendum 1°. quod carius vendere, vel vilius emere rem, quam valeat, est secundum se injustum & illicitum. Verba sunt S. Thomae q. 77. a. 1. in corp. Quia (inquit) emptio & venditio videtur esse introducta pro communi utilitate utriusque. Quod autem pro communi utilitate inductum est, non debet esse magis in gravamen unius quam alterius. Et ideo debet secundum aequalitatem rei inter eos contrahens institui. Et ideo si vel pretium excedat quantitatem valoris rei, vel e converso rei excedat pretium, tollitur justitia aequalitas. Et ideo carius vendere, vel vilius emere rem, quam valeat, est secundum se injustum, &c.

645 **D**icendum 2°. justum pretium determinandum non esse ex sola aestimatione venditoris: utpote qui Judex esse non debet in propria causa; neque ex naturali dignitate rerum venalium (alias mus carius vendi posset quam panis, & pulex plus quam gem-

gemma pretiosa) sed secundum quod unaquaque res usibus, utilitatibus, & commoditatibus hominum inserviunt. Cum enim mundus, & quæ in mundo sunt, propter hominem facta sint, tanti æstimari solent, & debent, quantum humanis inserviunt usibus, &c. Unde fit, ut *quadam sensu carentia quibusdam sentientibus proponamus* (inquit Augustinus lib. 11. de Civit. c. 16.) *Quis enim non domi sua panem habere, quam mures, nummos quam pulices malit? Sed quid mirum? cum in ipsorum etiam hominum æstimatione, quorum certâ natura tanta est æstimationis, plerumque carius comparatur equus, quam servus; gemma, quam famula.*

646 Dicendum 3°. justum rerum pretium esse duplex, vel ad summum triplex. Primum est legitimum, seu legale, quod Reipublica auctoritate (consideratis circumstantiis, ex quibus rerum æstimatione pendet) per Principem, vel Magistratum determinatur, prout taxari solet pretium panis, vini, &c. Et istud pretium sine injustitia nec augeri potest, nec diminui.

647 Alterum est naturale, seu commune, quod communi hominum intelligentium æstimatione, non ex affectu, sed ex conscientia determinatur, spectatis communibus usibus, & affectibus hominum, mercium copiam, vel inopiam, communibus vendentium expensis, periculis, laboribus, industriâ, & aliis circumstantiis, juxta L. *pretia rerum* ff. ad legem falcidiam, ibi: *Pretia rerum, non ex affectu, nec utilitate singulorum, sed communiter funguntur.* Et istud non consistit in indivisibili, sed in mediocritate quadam, tres gradus complectente (juxta Philosophum l. 2. Ethic. c. 6.) supremum, medium, infimum, ita ut si res v. g. pretio medio valeat centum, valere possit centum quinque pretio summo, nonaginta quinque pretio infimo. Pretium quippe istud non est punctualiter determinatum (ait S. Thomas a. 1. ad 1.) sed magis in quadam æstimatione consistit. Et ita modica additio, vel minutio non videtur tollere æqualitatem justitiæ. Ita etiam S. Antoninus 2. p. tit. 1. c. 8. §. 1.

648 Dixi communi æstimatione hominum intelligentium, id est peritorum, & in negotio de quo agitur, secundum patriæ morem bene veratorum. Quia ipsorum est vulgare pretium communi æstimatione determinare. Unde patet ad id quod Tamburinus c. 7. §. 4. n. 2. objicit, imperitos & imprudentes esse Indios, qui argentum & aurum vilibus commutant tintinnabulis, gemmas vitro, &c. ista tamen in India æstimari justum pretium. Tamen enim imprudentes forent respectivè ad mores nostros; non tamen respectivè ad mores patriæ suæ, ubi viles sunt merces, quæ hic caræ sunt; econtrà caræ, quæ hic viles.

649 Tertium (ut aliquibus placet) pretium est conventionale, sive quod mutuâ deter-

Tom. II.

minatur conventionione inter venditorem & emptorem. Sed istud ad summum habet locum in iis rebus, quarum pretium nec Reipublicæ auctoritate, nec communi fori æstimatione determinatum est; quale ferè est pretium rerum, quæ neque spectant ad necessitatem naturæ, neque ad necessitatem personæ, neque ad decentiam statûs ipsius, sed ad splendorem potius & fastum; cuiusmodi sunt insignes gemmæ, canes venatici, accipitres, picturæ veteres, simiæ, &c.

Itaque pretium legale, utpote in indivisibili consistens, prætergredi non licet, nec pluris vendere licet panem v. g. cujus pretium lege taxatum est, v. g. sex stufferis, nisi circumstantiæ extraordinariæ superveniant, quæ à Principe, vel Magistratu non potuerint prævideri, extraordinaria v. g. sterilitas, vel abundantia.

Quia verò pretium vulgare latitudinem habet, intra limites illius verum est quod lege 1. ff. ad Senatûs consulta, & L. *si quis uxori* ff. de furtis dicitur: *Tantum valet res, quantum vendi potest;* intra latitudinem (inquam) seu limites justii pretii, quos quisquis excedit, injustus est, quamvis excessus non sit ultra medietatem justii pretii.

Quantum verò distare possit infimum vel medium à summo, ut justum sit, ex usu fori, communibusque negotiationibus est determinandum. Nonnullis quidem videtur excessum summi supra medium esse quinque in centum. Sed probabilius videtur, quod docet Filiutius to. 2. tr. 33. c. 3. n. 57. non habendum in omnibus respectum istum quinque in centum. Cum alia sit communis æstimatione, praxisque intelligentium, etiam timoratorum, non servandam utique proportionem istam in valoribus inæqualibus. Tamen enim communiter dicatur, latitudinem in centum esse decem, à nonaginta quinque, ad centum quinque, tamen in decem est tria, à novem ad undecim. Alii dicunt esse quatuor, ab octo cum medio ad undecim cum medio.

Quod ad res illas attinet, quarum pretium nec à Republica taxatum est, nec à communi foro, Sotus l. 6. q. 2. a. 3. ad 2. Toletus, Bannez, Salonijs, Rodriguez, Sa, Valentia, Petrus Navarra, &c. putant tantum vendi posse, quantum ab emptore, citra fraudem, potest obtineri, ita ut nulla sit injustitia accipere multa aurorum millia pro statua, vel pictura antiqua, &c. dummodò talis sit, qualis venditur.

Verum probabilior videtur opposita sententia Navarri cap. 23. n. 78. Cajetani, Aragonii, Lessii, Sylvii, Tanneri, & aliorum, dicentium, hujusmodi res eo pretio vendi debere, quod judicio mercatorum in talibus peritorum æstimatur justum, ita ut pro gemmis Gemmariorum, pro picturis Pictorum, pro canibus Venatorum, aliorumvè intelligentium sequenda sit æstimatione, &

Hhh

non solius venditoris, qui solus (ut supra dixi) esse non debet iudex in propria causa. Quia res non ideo tanti valet, quia venditori placet tanti vendere; sed quia tanti aestimatur à peritis talium rerum. Aliàs similia vendi licite possent pretio unius regni (quod probabile non est, licet admitat Tamburinus n. 20.) èd quòd utique pretium ejusmodi rerum foret illimitatum. Quo dato, nulla dabilis esset regula, per quam dati, & accepti æqualitas dijudicari possent.

CAPUT LX.

Casus quibus licitum est res suas vendere ultra latitudinem vulgaris pretii currentis.

655 **P**rimus est, dum venditor, in gratiam emptoris, ad magnamque ipsius instantiam, nunc vendit, aliàs servaturus in tempus majoris caritatis. Probat hunc casum Alexander III. cap. in civitate de usuris. Probat & S. Antoninus 2. p. tit. 1. c. 8. §. 1. *Secus* (inquit) *si non intendebat eas servare, sed tunc vendere; vel etiam si non est probabile, seu verisimile quòd eo tempore quo volebat in futurum vendere, tantum debeant valere, quantum nunc vendit.* Crediderim etiam aliquid minuendum de quantitate majoris pretii, dum non certò, sed solùm probabiliter futurum est tempore, ad quod res suas erat servaturus, habità scilicet ratione incertitudinis, expensarum, & incommoditatum, in iis ad tempus illud suo periculo servandis.

656 **S**ecundus casus est, dum venditor, ad instantiam pariter emptoris, vendit rem sibi valdè utilem, aut necessariam, cum aliquo damno suo. Quia tunc, ultra ordinarium rei pretium, justè exigit compensationem istius damni. Ita S. Thomas q. 77. a. 1. in corp. hisce verbis: *Cùm aliquis multum indiget habere rem aliquam, & alius ladiitur, si eà careat, in tali casu justum pretium erit, ut non solùm respiciatur ad rem que venditur, sed ad damnum quòd venditor ex venditione incurrit. Et sic licitè poterit aliquid vendi plus quam valeat secundum se, quamvis non vendatur plus quam valeat habenti.* Aliud est, dum venditor non vendit ad instantiam emptoris, sed ad subveniendum necessitatibus suis. Tunc namque emptor non est causa damni ipsius; & ideo non debet illud compensare. Emptor proinde solùm tenetur solvere quantum valet; non autem quantum ille qui vendit ex ejus carentia damnificatur, ait S. Doctor q. 14. de malo a. 4.

657 **T**ertium casum aliqui probant, alii improbant, dum scilicet venditor, ad solam emptoris instantiam, vendit rem, ad quam magnum habet & peculiarem affectum rationabilem, sive ex rationabili aliqua causa provenientem, ob quam alioqui eam non

erat venditurus, qualis erat affectus Nabot in vineam suam: èd quòd foret hæreditas patrum suorum; quam ob causam eam vendere nolebat, ne ipsi quidem Regi. 3. Reg. 21.

Improbat hunc casum Caramuel (aliàs tam benignus) Theol. Intention. n. 837. Si enim (inquit) forum sit plenum mercibus æquè bonis, quid mea, quòd Petrus magis diligit suas? An ideo pretiosiores? Si non pretiosiores, vendi carius non possunt.

Et confirmari potest ex L. *pretia rerum* ff. ad L. *falcidiam*: quia pretia rerum non ex particulari affectu, vel utilitate singulorum, sed *communiter funguntur*, id est ex communiter accidentibus aestimantur. Aliàs fur, qui rem à domino valdè dilectam furto consumpsisset, non satisfaceret præcisè restituendo valorem rei secundum se.

Approbant nihilominus probabiliter Bonacina disp. 3. q. 2. puncto 4. Massonus ad 7. Decal. præcept. tabulæ 2. Serra dub. 3. Castro-Palao disp. 5. puncto 12. n. 3. & alii apud ipsum. Quia licet ex particulari illo affectu res non valeat plus absolute secundum se, nec absolute sit pretiosior; valet tamen plus habenti, illique pretiosior est, & plerumque non venalis, uti vidimus in vinea Nabot. Si ergo venditor eam venalem faciat in gratiam emptoris, meritò potest incommoditatem, quam patitur ex carentia rei sibi tam caræ, in pactum deducere, pro eaque aliquid exigere, ultra valorem rei secundum se; sicut in pactum deducere potest incommoditatem quam patitur ex privatione consolationis, quam habet ex usu & possessione rei raræ atque insignis, eoque titulo eam vendere plus quam valeat præcisè secundum se, dum eà se privat in gratiam emptoris.

Hinc patet ad rationem Caramuelis, sicut & ad confirmationem. Tametsi enim pretia rerum absoluta aestimantur ex communiter accidentibus, pretia rerum respectiva plerumque taxantur ex specialibus titulis, venditionem concomitantibus, vel consequentibus, ob quos plus valent vendenti, v. g. ob lucrum cessans, vel damnum emergens. In hac proinde sententia videtur concedenda sequela de fure, nisi dominus ordinario pretio contentus fuerit.

Quamvis hæc sententia probabilis sit, in praxim tamen non est de facili deducenda, ob periculum ne avari inde occasione accipiant usuras, & injustitias suas palliandi, sub prætextu affectus peculiaris, non ex justa aliqua causa, sed ex avaritia plerumque provenientis.

Multò minùs practicanda est opinio supra relata Soti, & aliorum, dicentium, quòd ob peculiarem affectum in res valdè raras, pretioque legitimo & vulgari carentes, dominus eas vendere possit quantum vult. Ut enim bene Cabassutius lib. 6. c. 8. tametsi